

การศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรม ในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอนาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE STUDY OF THE ROLE OF ECCLESIASTICAL OFFICIALS IN APPLYING THE PRINCIPLES OF BRAHMAVIHĀRA IN THE ADMINISTRATION OF THE SANGHA IN CHAWANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ศักดิ์ดา ช่วยสถิตย์*, กันตภณ หนูทองแก้ว

Sakda chuaysatit*, Kantaphon Nuthongkaew

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Sri Thammasokarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Sakdachuaysatit98@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอนาวัง และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอนาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุใน เขตอำเภอนาวัง จำนวน 113 รูป 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้า คณะอำเภอนาวัง เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และผู้เกี่ยวข้องรวมจำนวน 7 ราย เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอนาวัง โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.52$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกรุณา มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ($\mu = 3.60$) และ ด้านเมตตา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ ($\mu = 3.47$) ตามลำดับ 2) ข้อเสนอแนะ มีดังนี้ การส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการควรเน้นการปลูกฝังเมตตาผ่านการ อบรมและกิจกรรม เช่น การเยี่ยมผู้ป่วยและช่วยเหลือผู้ยากไร้ ด้านกรุณาควรเน้นการช่วยเหลือเชิงรุกทั้งด้าน วัตถุและจิตใจ ด้านมุทิตาควรส่งเสริมการยกย่องความสำเร็จของผู้อื่นเพื่อสร้างสามัคคี และด้านอุเบกขาควรพัฒนาให้มีความเที่ยงธรรม ใช้การอบรมและเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเสริมความโปร่งใส ข้อเสนอแนะ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ควรได้รับการพัฒนาผ่านกระบวนการฝึกอบรม และกิจกรรมเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างบทบาทของพระสังฆาธิการให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ: บทบาทพระสังฆาธิการ, หลักพรหมวิหารธรรม, การบริหารคณะสงฆ์อำเภอนาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

This research article aims to study the role of ecclesiastical administrators in applying the Four Brahmavihāras to the administration of the Sangha in Chawang District, as well as to provide recommendations on approaches for promoting the study of the role of ecclesiastical administrators in applying the Four Brahmavihāras in Sangha administration in Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province. The research employed a mixed-methods approach: Quantitative research: The sample group consisted of 113 Buddhist monks in Chawang District. Qualitative research: Key informants included district ecclesiastical governors, sub-district ecclesiastical governors, abbots, and related persons, totaling 7 participants. The research instruments used for data collection were questionnaires and in-depth interviews. Data were analyzed using content analysis techniques. The findings revealed that the overall role of ecclesiastical administrators in applying the Four Brahmavihāras to the administration of the Sangha in Chawang District was at a high level ($\mu = 3.52$). Considering each aspect separately, compassion (karuṇā) scored the highest average ($\mu = 3.60$), while loving-kindness (mettā) scored the lowest ($\mu = 3.47$), respectively. The recommendations are as follows: The promotion of the role of ecclesiastical administrators should emphasize cultivating loving-kindness through training and activities such as visiting patients and helping the needy. With regard to compassion, proactive assistance should be emphasized in both material and spiritual aspects. Sympathetic joy (muditā) should be encouraged by honoring the achievements of others to foster unity. Equanimity (upekkhā) should be developed toward fairness, supported by training and forums for opinion exchange to enhance transparency. In conclusion, the application of the Four Brahmavihāras in Sangha administration should be further developed through training processes and integrated activities to strengthen and sustain the role of ecclesiastical administrators

Keywords: Ecclesiastical Administrators, Four Brahmavihāras, Sangha Administration Chawang District Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

ศาสนาพุทธถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติ การที่จะทำนุบำรุงหรือจรรโลงสืบทอดพระศาสนาให้ดำรงคู่ชาติไทยไปตราบนานเท่านานนั้นเป็นเรื่องที่พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่าต้องเข้ามาช่วยกันอย่างจริงจัง และผู้ที่มีบทบาทสำคัญอีกส่วนหนึ่งก็ได้แก่บทบาทพระสงฆ์ผู้ที่ต้องบริหารจัดการวัดให้เจริญรุ่งเรืองตามความหมายของพระสงฆ์ "พระภิกษุผู้ทำงานโดยสัทธินิชาตในทางคณะสงฆ์" "พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง" ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่าหมายถึง "พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์" มีเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์สงฆ์มี

ความสำคัญจะต้องดูแลพระภิกษุและสามเณรให้เป็นระเบียบมีจริยาวัตรตรงตามประเพณีปฏิบัติตามพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนดูแลการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุและสามเณรไม่ให้ ออกนอกพระธรรมวินัยและพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสจะต้อง บำรุงรักษาจัดการวัดและสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและเป็นธุระในการอบรมศึกษาสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและ คฤหัสถ์ให้สะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (พีระพงษ์ มีพงษ์ธรรม, 2559) ปัจจุบันการปกครองสงฆ์ภายใต้ กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2505 อันเป็นเหตุของปัญหาการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชของค บัจุบัน ที่ทำให้สังคมไทยเกิดความเคลือบแคลงสงสัยว่า “สถาบันพระพุทธศาสนากับสถาบันการเมืองไป เกี่ยวข้องกันได้อย่างไร” และด้วย ความรู้สึกของพุทธศาสนิกชนชาวไทยส่วนใหญ่ที่มองว่า ศาสนากับการเมืองไม่ ควรยุ่งเกี่ยวกัน เพราะ ศาสนาเป็นเรื่องของความสะอาดบริสุทธิ์ศาสนาเป็นสถาบันที่ควรอยู่เหนือความขัดแย้งทั้ง ปวง เพราะ ด้วยหลักธรรมวินัย พระสงฆ์ทุกรูปต้องยึดถือประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด (ในปาฏิโมกข์ 227 ข้อ) เป็นอันดับแรก ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปรับรู้ได้ ส่วนกฎระเบียบข้อบังคับของ มหาเถรสมาคม ซึ่งตราขึ้นให้สอดคล้องกับธรรมวินัยและกฎหมายของรัฐ ตลอดจนกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่รัฐกำหนดขึ้น เพื่อควบคุมคณะสงฆ์และสถาบันพระพุทธศาสนา ที่ประชาชนทั่วไป (ส่วนใหญ่) ไม่รู้ถึงกฎระเบียบข้อบังคับทั้ง 2 ส่วนนี้ (กฎมหาเถรสมาคม และพระราชบัญญัติ) ว่าสงฆ์ต้องประพฤติปฏิบัติตาม เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งต่อการ สถาปนา สมเด็จพระสังฆราชจึงทำให้เกิดการวิพากษ์คณะสงฆ์และการเมืองไปต่าง ๆ นา ๆ ล้วนไม่เกิดผลดีต่อ ภาพรวมของประเทศ ซึ่งศาสนานั้นเป็นเรื่องของความละเอียดอ่อน หากเกิดความขัดแย้งในเรื่องของ ศาสนารังแต่ จะนำพาสังคมในประเทศไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงและมากขึ้น (วิไลธนา แสงไพศวรรค์, 2559)

บริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของ พระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในการปกครองเรียบร้อยดีงาม ส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการในการที่จะดำเนินงานนั้นๆ ให้สำเร็จในการบริหารนั้น โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวได้อธิบายว่า พระสังฆาธิการมีหน้าที่ 6 ประการ คือ 1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ให้เนืองไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน 2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสน ศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไป ด้วยดี 3) ระวังอธิกรณ์วินิจัยการลงนิคหกรรมวินิจัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยขึ้นเจ้าคณะตำบล 4) แก้ไข ข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ 5) ควบคุมบังคับบัญชา เจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุ สามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับ บัญชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและ 6) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน จากภารกิจ ทั้ง 6 ประการนี้พระสังฆาธิการ จึงมีความสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนาและช่วยสงเคราะห์สังคมตามวิธีทาง และหลักธรรมในพระพุทธศาสนาการที่จะทำให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงคู่ประเทศไทยได้นั้น จะต้องมีการสังฆาธิการเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยจรรโลงและพัฒนาพระพุทธศาสนา (พระสุระ สนิทชัย และรุฐพล ศรีขาวรส, 2562) จากการที่ได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า หลักพรหมวิหารธรรม

เป็นหลักธรรมที่เป็นหลักการสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพราะพรหมวิหารธรรม เป็นหลักคุณธรรมที่ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นผู้ประเสริฐ ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักเมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข มีความปรารถนาดีมอบให้ผู้อื่น รวมถึงมีเมตตาต่อสัตว์) 2) หลักกรุณา (ความปรารถนาที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีความสงสาร และเห็นใจผู้อื่นที่ประสบทุกข์) 3) หลักมูทิตา (ความปิติยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี ไม่อิจฉาริษยา ร่วมชื่นชม และยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น) และ 4) หลักอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง ไม่เข้าเติม คนที่กำลังทุกข์ หรือเพื่องพลา) (พระปลัดธีรวัฒน์ ศิริภัทรวิวัฒน์, 2566)

อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนา เป็นอำเภอใหญ่ที่มีวัดกระจายอยู่หลายตำบล ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชนมาอย่างยาวนาน ประชาชนส่วนใหญ่มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้คณะสงฆ์ในพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงรักษาพระศาสนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นใน ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน ส่งผลต่อการดำเนินงานของคณะสงฆ์อำเภอฉวางเช่นเดียวกับพื้นที่อื่น ๆ เช่น จำนวนพระภิกษุสามเณรที่มีแนวโน้มลดลง การมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมทางศาสนาที่ไม่สม่ำเสมอ ตลอดจนความคาดหวังที่เพิ่มมากขึ้นของประชาชนที่มีต่อการทำงานของพระสงฆ์และวัด ปัจจัยเหล่านี้ทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์จำเป็นต้องมีแนวทางที่ชัดเจน และสอดคล้องกับสภาพสังคมร่วมสมัยอีกทั้งอำเภอฉวางมีลักษณะทางสังคมและภูมิศาสตร์ที่โดดเด่น คือ มีทั้งพื้นที่ชุมชนเมือง กึ่งเมือง และชนบท ทำให้การบริหารจัดการคณะสงฆ์ต้องอาศัยการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการบริหารอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะ หลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งเป็นหลักคุณธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความศรัทธาของประชาชน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา และนำเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัย ตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอฉวางให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถประยุกต์ใช้เป็นกรณีศึกษาในการ พัฒนาการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภออื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mix Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 113 รูป เลือกแบบเจาะจง 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ได้แก่ 1) เจ้าคณะอำเภอฉวาง 1 รูป 2) เจ้าคณะตำบลนาเกาะ 1 รูป 3) เจ้าคณะตำบลนาแ้ว 1 รูป 4) เจ้าคณะตำบลละอาย 1 รูป 5) รักษาการเจ้าคณะตำบลไสหรำ 1 รูป 6) เจ้าอาวาสวัดมะปรางงาม 1 รูป 7) ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา 1 ท่าน เลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept interview) ซึ่งได้สร้างลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ซึ่งได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 1.แบบสอบถาม มีลักษณะคำถามแบบปลายปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ชุด มีรายละเอียดประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษา บทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 24 ข้อ และ การวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยการกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงเท่าที่สามารถเปิดเผยได้ ตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการศึกษามหาวิทยาลัยในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบตามจำนวนที่กำหนดไว้ 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเอง 3) เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 113 ชุดคิดเป็น ร้อยละ 100 จึงตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล 4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป 5) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1)การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะสถานภาพของประชากรที่ใช้ในการศึกษา 2) วิเคราะห์การศึกษามหาวิทยาลัยในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการ

บริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) 3) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางการส่งเสริมการศึกษาบพทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบ คำบรรยาย 4) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า บพทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช แสดงได้ดังตาราง ที่ 1-5

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอฉวาง ที่มีต่อการศึกษาบพทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม

การศึกษาบพทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
ด้านเมตตา	3.47	0.83	ปานกลาง
ด้านกรุณา	3.60	0.90	มาก
ด้านมุทิตา	3.53	0.87	มาก
ด้านอุเบกขา	3.48	0.81	ปานกลาง
รวม	3.52	0.85	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอฉวางที่มีต่อการศึกษาบพทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.52$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกรุณา มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ($\mu = 3.60$) รองลงมา คือ ด้านมุทิตา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.53$) ด้านอุเบกขา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.48$) และ ด้านเมตตา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.47$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอฉวางที่มีต่อการศึกษาบพทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามด้านเมตตา

ข้อ	ด้านเมตตา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
1	พระสังฆาธิการปฏิบัติต่อพระภิกษุและสามเณรในปกครองด้วยความเมตตาและไม่ตรีจิต มากน้อยเพียงใด	3.30	0.82	ปานกลาง
2	พระสังฆาธิการสนับสนุนให้พระในวัดปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่ด้วยจิตใจเปี่ยมเมตตาและปราศจากอคติ มากน้อยเพียงใด	3.36	0.86	ปานกลาง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดงขี้เหล็กที่มีต่อการศึกษาทบพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามด้านเมตตา (ต่อ)

ข้อ	ด้านเมตตา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
3	พระสังฆาธิการมีเมตตาต่อพระภิกษุ สามเณร และนักเรียนในการส่งเสริมการศึกษาทางพระพุทธศาสนา มากน้อยเพียงใด	3.64	0.81	มาก
4	มีเมตตาในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้มีโอกาสทางการศึกษา มากน้อยเพียงใด	3.45	0.82	ปานกลาง
5	พระสังฆาธิการมีการริเริ่มโครงการพัฒนาวัดและชุมชนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มากน้อยเพียงใด	3.65	0.78	มาก
6	ร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมสงเคราะห์ประชาชน มากน้อยเพียงใด	3.45	0.86	ปานกลาง
รวม		3.47	0.83	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดงขี้เหล็กที่มีต่อการศึกษาทบพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา ด้านเมตตา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.47$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านเมตตา พบว่า พระภิกษุในอำเภอดงขี้เหล็กมีความคิดเห็นต่อการศึกษาทบพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกเป็นรายชื่อที่มีระดับมากที่สุด คือ พระสังฆาธิการมีการริเริ่มโครงการพัฒนาวัดและชุมชนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\mu = 3.65$) รองลงมา คือพระสังฆาธิการมีเมตตาต่อพระภิกษุ สามเณร และนักเรียนในการส่งเสริมการศึกษาทางพระพุทธศาสนา มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.64$) และระดับน้อยสุด คือ พระสังฆาธิการปฏิบัติต่อพระภิกษุและสามเณรในปกครองด้วยความเมตตาและไม่ตรีจิต มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.30$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดงขี้เหล็กที่มีต่อการศึกษาทบพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามด้านกรุณา

ข้อ	ด้านกรุณา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
1	พระสังฆาธิการช่วยเหลือพระภิกษุและสามเณรที่มีปัญหาหรือเดือดร้อนด้วยความกรุณา มากน้อยเพียงใด	3.49	0.89	ปานกลาง
2	พระสังฆาธิการมีการให้คำปรึกษาหรือสอนธรรมะแก่ญาติโยมที่กำลังเผชิญปัญหา มากน้อยเพียงใด	3.92	0.79	มาก

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดวางที่มีต่อการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามด้านกรรณา (ต่อ)

ข้อ	ด้านกรรณา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
3	พระสังฆาธิการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านการเรียนแก่ผู้เรียนที่ขาดทุนทรัพย์ มากน้อยเพียงใด	3.72	0.95	มาก
4	พระสังฆาธิการมีจัดหาทุนการศึกษาด้วยเจตนาแห่งกรุณาแก่พระภิกษุ สามเณร และนักเรียนผู้ยากไร้ มากน้อยเพียงใด	3.43	0.98	ปานกลาง
5	บูรณาการในการช่วยเหลือชุมชนในการสร้างหรือปรับปรุงสาธารณูปโภค มากน้อยเพียงใด	3.62	0.82	มาก
6	ร่วมส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางในการบรรเทาทุกข์และสงเคราะห์ประชาชนในยามวิกฤต มากน้อยเพียงใด	3.42	0.87	ปานกลาง
รวม		3.60	0.90	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดวางที่มีต่อการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านกรรณา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.60$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านกรรณา พบว่า พระภิกษุในอำเภอดวางมีความคิดเห็นต่อการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกเป็นรายข้อที่มีระดับมากที่สุด คือ พระสังฆาธิการมีการให้คำปรึกษาหรือสอนธรรมะแก่ญาติโยมที่กำลังเผชิญปัญหา มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.92$) รองลงมา คือ พระสังฆาธิการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านการเรียนแก่ผู้เรียนที่ขาดทุนทรัพย์ มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.72$) และระดับน้อยสุด คือ ร่วมส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางในการบรรเทาทุกข์และสงเคราะห์ประชาชนในยามวิกฤต มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\mu = 3.42$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดวางที่มีต่อการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามด้านกรรณา

ข้อ	ด้านมฤติดา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
1	พระสังฆาธิการรู้สึกยินดีและสนับสนุนความสำเร็จของพระในปกครองอย่างจริงใจ มากน้อยเพียงใด	3.54	0.79	มาก
2	พระสังฆาธิการรู้สึกยินดีเมื่อเห็นญาติโยมสนใจการปฏิบัติธรรมและมีความก้าวหน้า มากน้อยเพียงใด	3.60	0.82	มาก

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดงขี้เหล็กที่มีต่อการศึกษาดูงานพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามด้านกฎ (ต่อ)

ข้อ	ด้านกฎ	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
3	ให้รางวัลหรือยกย่องเชิดชูเกียรติเมื่อพระสงฆ์สอบได้นักธรรม หรือ บาลีระดับชั้นต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด	3.50	0.90	ปานกลาง
4	รู้สึกยินดี เมื่อผู้ได้รับการสงเคราะห์สามารถเรียนได้ดีและสำเร็จ การศึกษา มากน้อยเพียงใด	3.49	0.90	ปานกลาง
5	รู้สึกยินดีเมื่อเห็นชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดและสาธารณูปการต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด	3.65	0.82	มาก
6	รู้สึกยินดีเมื่อเห็นชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการช่วยเหลือของคณะสงฆ์ มากน้อยเพียงใด	3.42	0.97	ปานกลาง
รวม		3.53	0.87	มาก

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดงขี้เหล็กที่มีต่อการศึกษาดูงานพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา ด้านกฎ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.53$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านกฎ พบว่า พระภิกษุในอำเภอดงขี้เหล็กมีความคิดเห็นต่อการศึกษาดูงานพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกเป็นรายชื่อที่มีระดับมากที่สุด คือ รู้สึกยินดีเมื่อเห็นชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดและสาธารณูปการต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\mu = 3.65$) รองลงมา คือ พระสังฆาธิการรู้สึกยินดีเมื่อเห็นญาติโยมสนใจการปฏิบัติธรรม และมีความก้าวหน้า มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.60$) และระดับน้อยสุด คือ ข้อ 18 รู้สึกยินดีเมื่อเห็นชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการช่วยเหลือของคณะสงฆ์ มากน้อยเพียงใดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.42$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดงขี้เหล็กที่มีต่อการศึกษาดูงานพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามด้านอุเบกขา

ข้อ	ด้านอุเบกขา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
1	พระสังฆาธิการวางตนอย่างเป็นกลางในกรณีที่มีความขัดแย้งในหมู่สงฆ์ มากน้อยเพียงใด	3.64	0.78	มาก
2	พระสังฆาธิการส่งเสริมกิจกรรมเผยแผ่ที่เปิดโอกาสให้ญาติโยมได้ร่วมแสดงความเห็นและแสดงออก มากน้อยเพียงใด	3.66	0.85	มาก

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดวางที่มีต่อการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามด้านอุเบกขา (ต่อ)

ข้อ	ด้านอุเบกขา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
3	พระสังฆาธิการปรับใช้หลักธรรมในการพิจารณาความสามารถของผู้เรียนอย่างยุติธรรมและไม่เอนเอียง มากน้อยเพียงใด	3.65	0.77	มาก
4	พระสังฆาธิการดำเนินโครงการสงเคราะห์ด้านการศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติ มากน้อยเพียงใด	3.49	0.87	ปานกลาง
5	ดำเนินโครงการพัฒนาสาธารณูปการโดยยึดหลักความเป็นกลางและไม่เลือกปฏิบัติ มากน้อยเพียงใด	3.22	0.72	ปานกลาง
6	รับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนด้วยความเข้าใจและจริงใจ มากน้อยเพียงใด	3.20	0.73	ปานกลาง
รวม		3.48	0.81	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า พระภิกษุในอำเภอดวางมีความคิดเห็นต่อ การศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมด้านอุเบกขา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.48$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านอุเบกขา พบว่า พระภิกษุในอำเภอดวางมีความคิดเห็นต่อการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกเป็นรายข้อที่มีระดับมากที่สุด คือ พระสังฆาธิการส่งเสริมกิจกรรมเผยแผ่ที่เปิดโอกาสให้ญาติโยมได้ร่วมแสดงความเห็นและแสดงออก มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\mu = 3.66$) รองลงมา คือ พระสังฆาธิการปรับใช้หลักธรรมในการพิจารณาความสามารถของผู้เรียนอย่างยุติธรรมและไม่เอนเอียง มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.65$) และระดับน้อยสุด คือ การรับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนด้วยความเข้าใจและจริงใจ มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.20$) ตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่2 แนวทางส่งเสริมการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหม วิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยจะได้นำเสนอเป็นรูปแบบเชิงพรรณนาดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 แนวทางส่งเสริมการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้หลักเมตตา พบว่า ควรมุ่งเน้นการปลูกฝังให้พระสังฆาธิการตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อพระภิกษุ สามเณร และชุมชน โดยรอบ ผ่านการจัดการอบรมเชิงพุทธจิตวิทยาและการสร้างประสบการณ์ตรงในการบำเพ็ญประโยชน์ เช่น การเยี่ยมเยียนพระภิกษุอาพาธ การสนับสนุนผู้ด้อยโอกาส และการจัดโครงการสาธารณกุศลในระดับชุมชน การดำเนินการดังกล่าวไม่เพียงเสริมสร้างความรัก ความผูกพัน และความสามัคคีในหมู่คณะเท่านั้น แต่ยังสะท้อน

ถึงบทบาทของพระสังฆาธิการในฐานะผู้นำทางศีลธรรมที่สามารถกำกับดูแลหมู่คณะด้วยความเมตตาธรรมอย่างแท้จริง

ประเด็นที่ 2 แนวทางส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้หลักกรุณา พบว่า ควรเน้นการสร้างระบบสนับสนุนที่เปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างจริงจัง ทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ เช่น การจัดหาทุนเพื่อการบูรณปฏิสังขรณ์วัดและกุฏิ การให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยแก่พระภิกษุสามเณร ตลอดจนการให้กำลังใจในสถานการณ์วิกฤติ พระสังฆาธิการที่ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจะสามารถทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีทรงพลังแก่พระสงฆ์ในปกครอง และช่วยปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งการเกื้อกูลและความรับผิดชอบร่วมกันในคณะสงฆ์

ประเด็นที่ 3 แนวทางส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้หลักมูทิตา ควรมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางศาสนาที่เปิดพื้นที่ให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์ภายใต้การปกครองแสดงความยินดีในความสำเร็จของกันและกัน พระสังฆาธิการควรใช้วิธีการยกย่อง ชมเชย และอนุโมทนาต่อความสำเร็จทั้งในด้านการศึกษา การปฏิบัติศาสนกิจ และการทำงานเพื่อสาธารณกุศล กิจกรรมสนับสนุน เช่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประกวดด้านวิชาการหรือการเทศนา และกิจกรรมเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นกลไกในการเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ ลดความอิจฉาริษยา และสร้างความเข้มแข็งในความสัมพันธ์ของหมู่คณะ

ประเด็นที่ 4 แนวทางส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้หลักอุเบกขา พบว่า ควรมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะด้านการวางใจเป็นกลางของพระสังฆาธิการ โดยเน้นการอบรมเกี่ยวกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรม การแก้ไขข้อขัดแย้งด้วยหลักธรรมวินัย และการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยที่โปร่งใสและเป็นธรรม การจัดการฝึกอบรมเชิงกรณีศึกษา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับพระสังฆาธิการในพื้นที่อื่น รวมถึงการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการบริหารเชิงพุทธ จะช่วยส่งเสริมให้พระสังฆาธิการสามารถบริหารงานได้อย่างเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ และได้รับความไว้วางใจจากพระสงฆ์และชุมชน

อภิปรายผล

การศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีผลที่น่าสนใจและมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับในหลายมิติ การที่ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการให้ความสำคัญกับการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานอยู่ในระดับมากนั้น ตอกย้ำถึงแนวคิดการบริหารเชิงพุทธที่เน้นคุณธรรมเป็นแกนหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตพงษ์ จุลราช, พระมหาณัฐวุฒิ ฐานวุฑโฒ และกันตภณ หนูทองแก้ว ที่ต่างก็ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ เมตตา และ กรุณา ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความสงบสุขภายใน องค์กรสงฆ์ การที่ผู้บริหารคณะสงฆ์ดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยเมตตา ย่อมส่งผลให้การทำงานร่วมกัน เป็นไปอย่าง

ราบรื่นและมีประสิทธิภาพ (กันตพงษ์ จุฬราช, 2564); (พระมหาณัฐวุฒิ ฐานวฑฺฒ โสม และกันตภณ หนูทองแก้ว, 2562)

การปฏิบัติบทบาทของพระสังฆาธิการที่สอดคล้องกับหลักพรหมวิหารธรรม ยังเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้และปฏิบัติตาม บทบาท (Role) ที่สังคมคาดหวัง ดังที่ Allport (2009) กล่าวไว้ว่าการปฏิบัติจริง (Enacted Role) ของบุคคลจะต้องตรงกับ การรับรู้และการยอมรับบทบาทของตนเองและสังคม การที่พระสังฆาธิการเป็นที่พึงทางใจและเป็นผู้นำด้านการบริหาร จึงเป็นการตอบสนองความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้สถาบันสงฆ์ได้รับการยอมรับและศรัทธาอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม การบริหารงานคณะสงฆ์ไม่ได้มีเพียงมิติของหลักธรรมเท่านั้น แต่ยังมีความท้าทายในด้านการจัดการเชิงระบบ ดังที่งานวิจัยของ พิระศิลป์ บุญทอง พบว่า การบริหารงานของคณะสงฆ์ใน ภาคใต้โดยรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการงบประมาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้จึงต้องควบคู่ไปกับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตามแนวคิดของ จันทรา สงวนนาม ที่มองว่าการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ การที่คณะสงฆ์ในอำเภอฉวาง ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้โครงสร้างการปกครองที่ชัดเจนตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เป็นส่วนสำคัญที่ ช่วยให้การบริหารเป็นไปอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (พิระศิลป์ บุญทอง, 2561); (จันทรา สงวนนาม, 2545)

นอกจากนี้ การศึกษาของ พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร ที่เสนอให้ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเป็น พื้นฐานในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ก็เป็นแนวทางที่น่าสนใจสำหรับการพัฒนาการบริหารคณะสงฆ์ใน พื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะการนำหลัก อุเบกขา มาใช้ในการตัดสินใจอย่างเป็นกลางและยุติธรรม การที่ผู้บริหาร วางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง จะช่วยให้การปกครองเป็นไปเพื่อ “การศึกษา” ดังที่ พระพรหม คุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้เน้นย้ำ และไม่ตกอยู่ภายใต้อคติส่วนตัว การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการบริหาร จัดการสมัยใหม่ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและระบบการตรวจสอบที่โปร่งใส จะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่ง และยกระดับประสิทธิภาพการบริหารคณะสงฆ์ให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่าง ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ (พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร, 2564)

ผลการวิจัยเชิงปริมาณสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการ “ปฏิบัติจริง” และการสร้างความสัมพันธ์ในหมู่คณะ จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า การจะให้เมตตากรุณา มุทิตา และอุเบกขา เกิดขึ้นอย่างแท้จริง พระสังฆาธิการต้องเป็นแบบอย่างและสร้างโอกาสให้พระสงฆ์ รูปอื่น ๆ ได้ฝึกฝนและแสดงออก ด้านอุเบกขาซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มพรหมวิหาร 4 แสดงให้เห็นว่าการ วางตัวเป็นกลาง การรับฟังปัญหา และการตัดสินใจอย่างยุติธรรม อาจเป็นสิ่งที่ท้าทายที่สุดสำหรับพระสังฆา ธิการ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจปกครอง สอดคล้องกับคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิที่ว่าควรมีการฝึกอบรมการตัดสินใจบนหลักปัญญาและไม่ลำเอียง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการ บริหาร คณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.52) โดยด้านกรุณา มีค่าเฉลี่ย

สูงสุด รองลงมาคือมูทิดา อุเบกขา และเมตตา ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าพระสังฆาธิการให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือ บรรเทาทุกข์ และการส่งเสริมความสำเร็จของผู้อื่น ขณะที่ด้านเมตตาและ อุเบกขายังมีบางประเด็นที่ควรพัฒนา ส่วนข้อเสนอแนะในการส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการในการ ประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรเน้นการ อบรมและกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่ปลูกฝังเมตตา เช่น การเยี่ยมผู้ป่วยและการช่วยเหลือผู้ยากไร้ เพื่อสร้างความ สามัคคีภายในคณะสงฆ์ ด้านกรรณมา พระสังฆาธิการ ควรปฏิบัติด้วยความจริงใจ ช่วยเหลือทั้งด้านวัตถุและจิตใจ พร้อมทำตนเป็นแบบอย่างแก่พระสงฆ์ ด้านมูทิดา ควรสนับสนุนการยกย่องและอนุโมทนาความสำเร็จของ พระภิกษุและสามเณร ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมความสามัคคี และด้านอุเบกขา ควรจัดการอบรมและ เวทีแลกเปลี่ยนเพื่อฝึกการตัดสินใจอย่างเป็นธรรมและการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงาน คณะสงฆ์มีความโปร่งใส ยุติธรรม และได้รับความไว้วางใจจากพระสงฆ์และชุมชน จึงมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้ 1) พระสังฆาธิการควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงออกซึ่งเมตตา กรรณมา มูทิดา และอุเบกขา ต่อพระภิกษุ สามเณร และชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในหมู่คณะ 2) ควรกระตุ้นและส่งเสริมให้พระสงฆ์ในปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณประโยชน์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการฝึกฝนและแสดงออกถึงความเมตตาและกรรณมา 3) ควรจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติและให้กำลังใจแก่พระสงฆ์ที่มีผลงานดีอย่างเปิดเผย เพื่อส่งเสริมมูทิดาจิตและลดความอิจฉาริษยา ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย 1) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพในเชิงลึกเพื่อศึกษาปัจจัยและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในแต่ละด้านอย่างละเอียด 2) ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยไปยังอำเภอหรือ จังหวัดอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลและหาแนวทางที่เหมาะสมกับแต่ละบริบททางสังคมและวัฒนธรรม 3) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมกับความสำเร็จในการบริหารกิจการ งานคณะสงฆ์ในมิติต่าง ๆ เช่น ด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณูปการ

เอกสารอ้างอิง

- กันตพงษ์ จุลราช. (2564). การนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเลย. วารสารวิจัยศรีล้านช้าง, 1(1), 23-32.
- จันทรา สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. Theory and Practice in Educational Institution. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร. (2564). การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในด้านการปกครอง โดยใช้หลักพรหมวิหารธรรม. วารสารมหาจุฬานาครธรรมสาร, 8(6), 136-146.
- พระปลัดธีรวัฒน์ ศิริภัทราธิวัฒน์. (2566). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 11(3), 63-73.
- พระมหาณัฐวุฒิ ฐานวุฑโฒ และกันตภณ หนูทองแก้ว. (2562). การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารปัญญา, 26(2), 63-72.

- พระสุระ สนิทชัย และรุฑูพล ศรีขาวรส. (2562). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขต
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 วันที่ 30 มีนาคม 2562.
นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- พีระพงษ์ มีพงษ์ธรรม. (2559). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล. *Journal of Roi
Kaensarn Academi*, 1(1), 31-41.
- พีระศิลป์ บุญทอง. (2561). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*,
5(1), 30-44.
- วัลทนา แสงไพศรค์. (2559). การปกครองสงฆ์ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505: ศึกษาปัญหาอุปสรรค
และแนวทางการแก้ไข. ใน *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง*.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.